

REFLEXEN ËN REFLECTIE: RAADSLEDEN EN DE REGIO

REFLEXEN ÉN REFLECTIE: RAADSLEDEN EN DE REGIO

In Brabant doen we het samen. We zien onszelf als voorbeeld van hoe je samenwerkt, ook in de regio, met buurgemeenten, én met bedrijven en kennisinstellingen. Maar hebben we als samenleving en specifiek als raadsleden wel voldoende in de gaten wat er gebeurt in de regio? Weten we wel wat zich daar afspeelt en hoe we daar grip op kunnen krijgen en invloed kunnen uitoefenen?

Om die vragen te beantwoorden moeten we eerst weten hoe het eigenlijk werkt in de wereld van de regionale samenwerking in Brabant. Gelukkig hebben verschillende adviesraden en onderzoekers hier al een blik op geworpen. Op basis van hun voorwerk duiken wij in de Brabantse situatie.

Met de gemeenteraadsverkiezingen 2022 voor de deur, is de noodzaak om het te hebben over regionale samenwerking groot. De toenemende decentralisaties, samen met de trend van regionalisering is één van de meest uitdagende thema's voor gemeenten¹. Het Rijk en de provincie dragen steeds meer taken en bevoegdheden over aan gemeenten. Met meer taken komen ook hogere eisen aan de capaciteiten van gemeenten om die taken uit te voeren; de zogenaamde bestuurskracht. Daarom kiezen gemeenten ervoor om een deel van hun taken op een grotere schaal uit te voeren om zo hun slagkracht en efficiency te vergroten². Deze regionaliseringstrend leidt al langere tijd tot zorgen over de positie van de raad ten opzichte van de regio, bijvoorbeeld rondom de informatievoorziening en het vertrouwen in regionaal bestuur^{3,4}.

Het samenwerken tussen gemeenten gebeurt deels in dezelfde constellaties, maar ook in steeds weer anders samengestelde bestuurlijke ecosystemen. Zo ontstaat er een lappendeken van verschillende regionale indelingen⁵. Dat bemoeilijkt de sturing en controle, en daarmee de politieke functie van de gemeenteraad. Afwegingen over beleid worden steeds meer gemaakt op een andere plek dan binnen de raad⁶.

Toenemende regionalisering heeft grote impact op het werk van raadsleden^{7,8}. Raadsleden spreken over een gebrek aan grip en transparantie en zijn ontevreden zijn over de mogelijkheden om regionale besluitvorming te beïnvloeden. Velen vinden regionale samenwerkingen een bedreiging voor de lokale democratie⁸. Het eigenaarschap over de regionale samenwerking lijkt te ontbreken.

HOE WERKT HET IN DE WERELD VAN DE REGIONALE SAMENWERKING IN BRABANT?

HOE KAN EEN RAADSLID ZICH ZO GOED MOGELIJK TOT DE REGIO VERHOUDEN?

De vraag is dus hoe een raadslid zich zo goed mogelijk tot de regio kan verhouden. In deze longread verkennen we deze vraag en beschrijven we hoe deze regionaliseringstrend in Brabant zich manifesteert. Dit doen we door eerst te kijken naar de beschikbare data over regionale samenwerkingen in Brabant. Over hoeveel samenwerkingen hebben we het eigenlijk? En om welke soorten samenwerking gaat het? Vervolgens gaan we nader in op de rol van de raadsleden in de regio. Dit doen we op basis van gesprekken met Brabantse stakeholders; raadsleden, griffiers, strategen en wethouders⁹. We zien een aantal terugkerende reflexen die vragen om reflectie. Tenslotte formuleren we vijf suggesties voor de (nieuwe) raadsleden die in 2022 aan de slag gaan met lokale én regionale thema's.

REGIONALE SAMENWERKING IN BRABANT

Net als in de rest van Nederland wordt er in Brabant veelvuldig op regionaal niveau samengewerkt. Uit onderzoek¹⁰ blijkt dat het aantal samenwerkingsverbanden in Brabant de afgelopen jaren verder is toegenomen. In 2017 waren er in totaal 202 samenwerkingsverbanden in Brabant. Dit aantal is gestegen naar 219 samenwerkingen in 2020. Het betreffen verschillende vormen van samenwerkingen die in meer of mindere mate geformaliseerd zijn. Al deze samenwerkingsverbanden zijn verdeeld over twee groepen:

- (1) verbonden partij en/of gemeenschappelijke regeling (hierna formele samenwerking)
- (2) informele samenwerking en samenwerking met overeenkomst waarbij geen nieuwe organisatie is opgericht (hierna informele samenwerking).

Definitie samenwerkingsverband

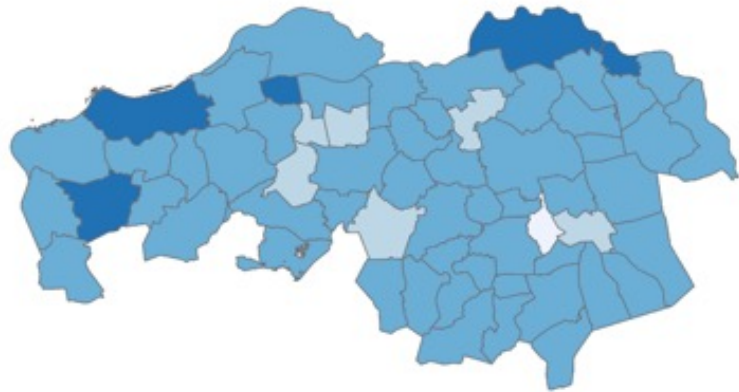
In het onderzoek¹⁰ wordt gesproken van een samenwerkingsverband als: tenminste twee Nederlandse overheden samenwerken, waarvan één decentrale overheid en tenminste intern is vastgelegd dat het om een samenwerking gaat.

Hoeveel informele samenwerkingen er exact zijn blijft onduidelijk, veel samenwerkingen blijven onder de radar. De in deze longread gebruikte cijfers kennen een hoge mate van accuraatheid maar we pretenderen niet volledig te zijn. Figuur 1 laat zien dat er in verhouding meer formele dan informele samenwerkingen zijn in Brabant¹.

Figuur 1 Formele en informele samenwerkingsverbanden in Noord-Brabant in 2020

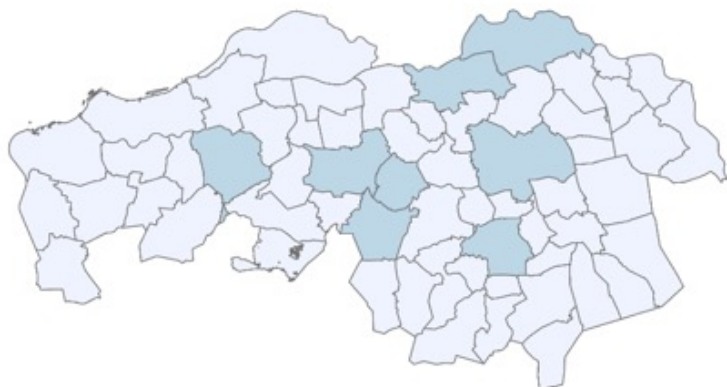
Aantal formele samenwerkingsverbanden in Noord-Brabant

Aantal samenwerkingsverbanden

Aantal informele samenwerkingsverbanden in Noord-Brabant

Aantal samenwerkingsverbanden

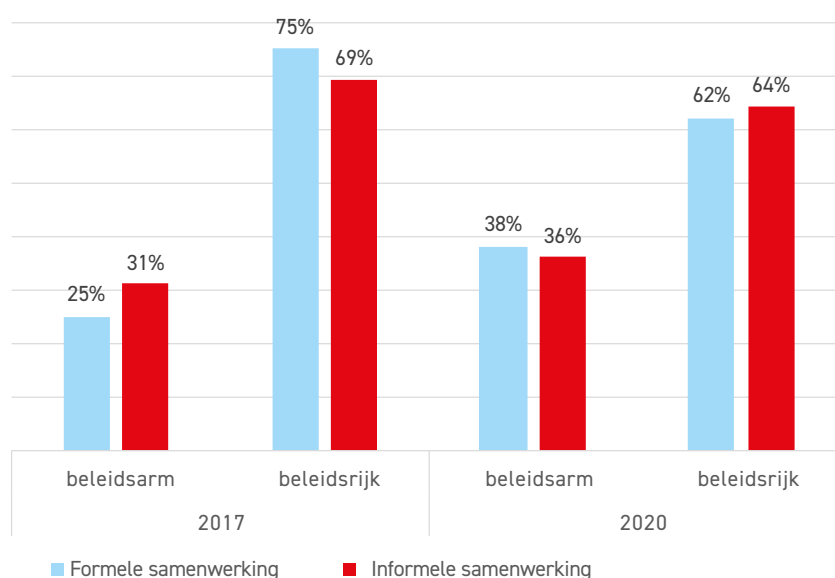

Samenwerkingsverbanden hebben verschillende bevoegdheden en combineren vaak meerdere typen bevoegdheden. In het onderzoek van de ROB naar regionale samenwerkingsverbanden¹⁰ wordt een onderscheid gemaakt tussen vier bevoegdheden:

1. het uitvoeren van een primaire taak
2. het voorbereiden van beleid
3. het vaststellen van beleid
4. het uitvoeren van ondersteunende taken.

Het grootste deel van de samenwerkingsverbanden is bevoegd om samen een primaire taak uit te voeren. Het gaat dan bijvoorbeeld om afvalinzameling, inkoop van jeugdzorg en het realiseren van het aanbod voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. In Brabant voert 74% van de samenwerkingsverbanden een primaire taak uit (gemiddeld in Nederland is dat 79%). Een deel van deze samenwerkingsverbanden is ook bevoegd om beleid voor te bereiden en/of vast te stellen. Dit zijn zogenaamde beleidsrijke samenwerkingen. Beleidsarme samenwerkingen zijn samenwerkingsverbanden die alleen bevoegd zijn om een primaire taak en/of ondersteunende taken uit te voeren. In figuur 2 zijn voor 2017 en 2020 de formele en informele samenwerkingsverbanden in Brabant verdeeld naar mate van beleidsrijkheid.

Figuur 2 Beleidsrijkheid van formele en informele samenwerkingsverbanden in Noord-Brabant in 2017 en 2020*

Percentage van het totaal aantal formele of informele samenwerkingsverbanden

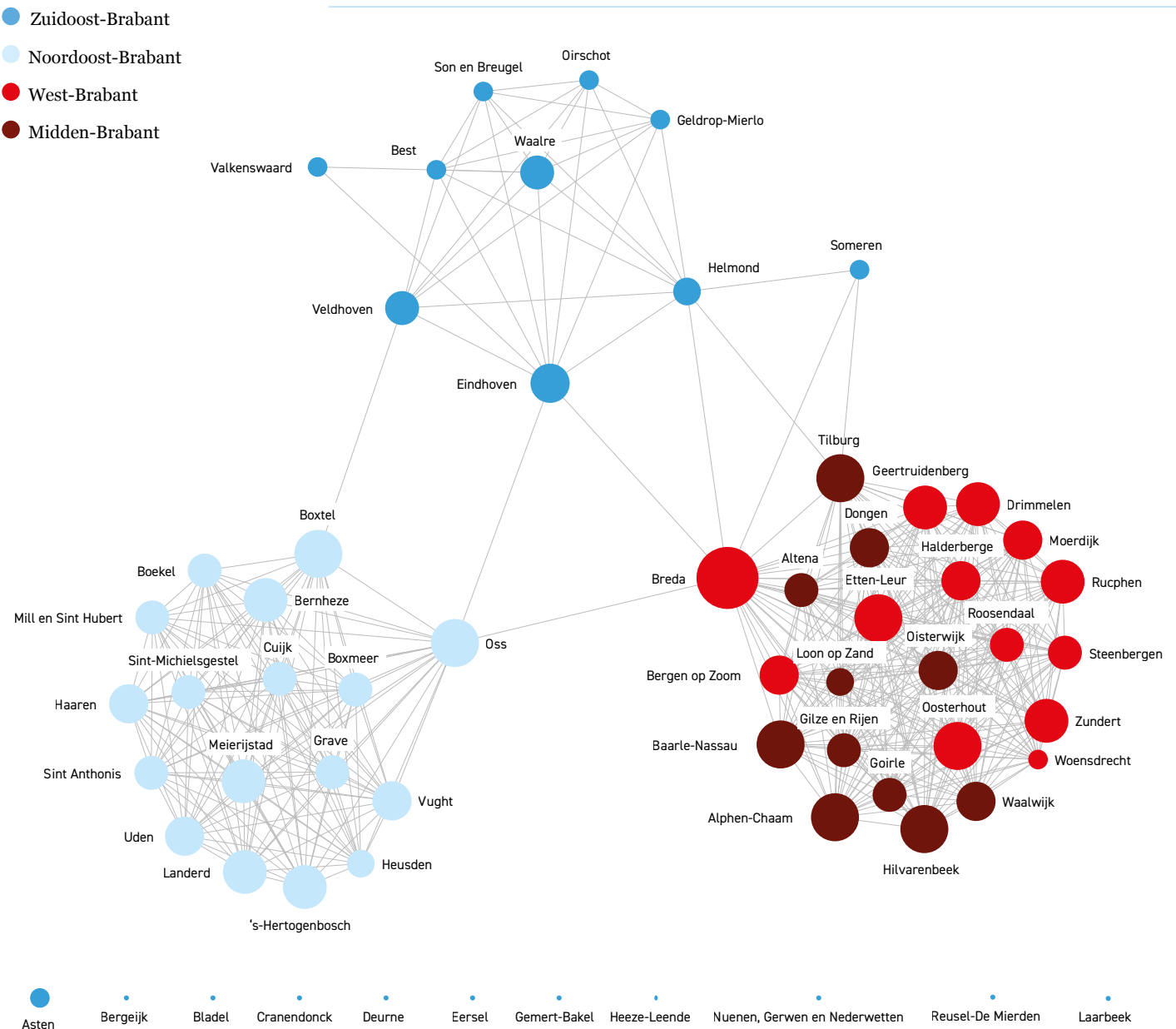
*Samenwerkingsverbanden met een onbekende rechtsvorm zijn niet meegenomen (23 in 2017, 17 in 2020)

Het valt op dat een meerderheid van de informele samenwerkingen bevoegd is om beleid te maken. In 2020 is het aandeel informele samenwerkingen dat beleid mag maken in verhouding zelfs iets groter dan het aandeel formele samenwerkingen. Dat is opvallend omdat juist bij informele samenwerkingen, door een gebrek aan geformaliseerde participatie, de invloed en rol van de gemeenteraad beperkter is¹². Wanneer dat soort samenwerkingen beleid mogen maken roept dat vragen op over de democratische legitimiteit.

Samenwerkingen van gemeenten met bedrijven en kennisinstellingen lenen zich goed om de complexe vraagstukken in de samenleving het hoofd te bieden. Dit type samenwerking kent vaak een informele status aangezien rollen en verantwoordelijkheden diffuus zijn en een formele samenwerking opzetten complex is. Hiervoor wordt vaak de vorm van een convenant gekozen. Denk daarbij aan green deals, regio deals, woon deals, waterbeheer, duurzame verstedelijking, gezonde leefomgeving etcetera. Sinds 2017 zien we dan ook een toename van het aantal convenanten als rechtsvorm.

In Brabant zijn er 28 convenanten waaraan in totaal 53 gemeenten deelnemen. Brabantse gemeenten nemen gemiddeld deel aan 3 informele samenwerkingsverbanden met een convenant. Figuur 3 laat het netwerk van Brabantse gemeenten zien die gezamenlijk in 1 of meerdere convenanten samenwerken. De grootte van de cirkel van een gemeente geeft de frequentie van het aantal convenanten weer. Dus hoe groter de cirkel, des te vaker een gemeente binnen een convenant samenwerkt.

Figuur 3 Netwerk van samenwerkende gemeenten binnen convenanten in Noord-Brabant in 2020

De drie clusters laten zien dat gemeenten in Noordoost-Brabant en Zuidoost-Brabant vooral binnen hun eigen regio samenwerken, terwijl de gemeenten in Midden-Brabant en West-Brabant dat in twee regio's doen. De groep gemeenten die niet deelneemt aan convenanten komen uit de regio Zuidoost-Brabant. Wat opvalt is dat de gemeenten Oss, Breda en Eindhoven een verbindende positie hebben tussen de drie clusters.

Dit netwerkplaatje schetst een deel van de complexiteit van regionaal samenwerken; op het niveau van 28 convenanten is al een verscheidenheid aan intergemeentelijke samenwerking zichtbaar. Daar komen voor elke gemeente alle andere samenwerkingsverbanden nog bovenop.

DE BRABANTSE PRAKTIJK

De raad in regionale samenwerking

We hebben geconstateerd dat er steeds meer regionaal wordt samengewerkt, zowel formeel als informeel. De vraag die daarbij vaak gesteld wordt is hoe de gemeenteraad daarbij wordt betrokken. De mogelijkheid tot participatie voor raadsleden hangt af van de wijze waarop een regiosamenwerking is georganiseerd en geformaliseerd. Veel van de huidige gemeenteraadsleden zijn ontevreden over de bestaande beïnvloedingsmogelijkheden. Maar ze zien wel het belang van regionale samenwerking omdat de gemeente niet in staat is om met de huidige financiële middelen zelfstandig haar taken uit te voeren¹³.

In onze gesprekken in Brabant komt dit naar voren; raadsleden zien de noodzaak van samenwerken en zij zijn in een aantal gevallen tevreden met de status die de regio met zich meebrengt: *‘Overigens ben je door die samenwerkingen een betere gesprekspartner voor de regionale bedrijven dan dat je dat als gemeente alleen moet regelen.’* Maar, aan de andere kant ervaren ze weinig betrokkenheid: *‘Voorstellen voelen een beetje als een voldongen feit. Er wordt dan wel wat meegegeven aan het college, via moties, maar het gevoel dat je iets met het raadsvoorstel kan, dat is er niet.’*

“VOORSTELLEN
VOELEN EEN
BEETJE ALS EEN
VOLDONGEN FEIT.”

Lokaal gaat voor

Net als in de rest van Nederland stemmen gemeenteraden in Brabant veelal in met de voorstellen uit de regio. Ze kunnen eigen zogenaamde zienswijzen aangeven, maar in de praktijk gebeurt dit nauwelijks. Volgens sommige stakeholders die we hebben gesproken, heeft dit te maken met het idee geen invloed te hebben: *‘je bent afhankelijk van alle andere gemeenten waarmee je samenwerkt’*. Daarnaast worden zienswijzen van een gemeenteraad in de regionale dynamiek nogal eens terzijde geschoven; voorgenomen uitvoering moet doorgang vinden, zo geven enkele gemeentelijke strategen die wij spraken aan. Het merendeel van de besluiten vanuit regionale samenwerkingen komt als hamerstuk in gemeenteraden langs bij de begrotingsbesprekingen. Van beleidsinvloed hierop vanuit raadsleden is nauwelijks sprake.

Raadsleden geven aan dat je als raadslid vooral druk bent met lokale zaken en dat je moet kiezen je in te lezen op een of enkele van de regionale dossiers. *‘Raadsleden zijn veel tijd kwijt aan het normale werk; stukken lezen, becommentariëren. En dan heb je nog geen burger gesproken.’*

“RAADSLEDEN
ZIJN VEEL TIJD
KWIJT AAN
HET ‘NORMALE
WERK’. EN DAN
HEB JE NOG
GEEN BURGER
GESPROKEN.”

Dat gaat dan vooral over energiebeleid, veiligheid, omgeving, economie of mobiliteit. Er wordt tevens aangegeven dat de capaciteit om die informatie te verwerken ontbreekt. Dit geldt extra voor kleine fracties. In de praktijk komt het volgens de stakeholders doorgaans neer op een aantal raadsleden die zich actief bezighouden met regionale vraagstukken, veelal vanuit eigen motivatie en interesse.

Griffiers en overdrachtsdocumenten als hulpmiddel

In Noordoost-Brabant zijn enkele griffiers die zich hard maken om de gemeenteraadsleden tijdig van de juiste informatie te voorzien. Zij hanteren een adoptiesysteem: griffiers en gemeenteraden adopteren een of enkele van de regionale dossiers. Op deze dossiers informeren zij zich zo vroeg mogelijk in het beleidsproces. Zo kunnen ze goed op nieuwe informatie in deze dossiers reageren en soms een proactieve houding aannemen. De aanleiding voor dit systeem was een signaal dat er weinig gebruik werd gemaakt van regionale informatie: *‘er was sprake was van een geringe informatie-uitwisseling op informele basis. De raden zaten, zo gezegd, ieder op hun eigen eiland.’*

‘Deze structurele aanpak van de griffiers blijkt van belang. Informatievoorziening wordt als heel belangrijk ervaren en de bewustwording onder raadsleden lijkt hierdoor vergroot’, zo horen we terug van stakeholders. Daarnaast informeren de griffiers de andere gemeenteraden in de regio over overwegingen en standpunten. De griffiers zijn actief in het tijdig lospeuteren van relevante beleidsvoornemens en stukken van de portefeuillehouders. Ondanks de goede bedoelingen vragen ook voor de griffiers vooral de lokale zaken veel aandacht en zij maken de afweging tussen het zoeken van (extra) verdieping in regionale samenwerkingen en het dagelijkse reilen en zeilen van de gemeenteraad.

In een andere regio, de Metropoolregio Eindhoven (MRE), worden de belangrijkste dossiers die in MRE-verband de komende vier jaar op de rol staan in een ambtelijk overdrachtsdocument beschreven. Ook de verhoudingen in de regio, de kernwaarden en koers van de regio staan hierin, zodat politieke partijen, toekomstig raadsleden en wethouders weten wat er speelt. Specifieke dossiers worden op metropoolconferenties inhoudelijk voorbereid. Deze werkwijze zorgt voor een serieuze inbreng van raadsleden uit de regio op betreffende dossiers. Voor de minder ingevoerde raadsleden blijft de regio alsnog ver van hun dagelijkse raadswerk.

**“DE REGIO MOET
LATEN ZIEN WAT
DE CONCRETE
RESULTATEN ZIJN.
WANT WIJ ZIJN DE
REGIO!”**

Zij zijn veelal kortstondig betrokken bij besluiten in de regio en dat maakt handelen in de geest van hetgeen regionaal is afgesproken lastig.

In elk gesprek dat we voerden komt de motivatie van raadsleden terug: die is vooral gericht op lokale, liefst zo concreet mogelijke kwesties. Terwijl de meer complexe kwesties van de regio vragen om reacties op hoofdlijnen, proberen enkele raadsleden zich te verdiepen in de details om grip te krijgen en zich te profileren. Ze bijten zich vast op de controle van de cijfers en riskeren zo dat ze het zicht op het grotere plaatje verliezen, zo geeft een wethouder aan. Dat bemoeilijkt een debat over de strategische koers. Ook raadsleden zelf beamen deze houding: *‘We zijn allemaal goedwillende amateurs die de complexiteit niet altijd vatten’, aldus een raadslid dat wel in de regio actief is. ‘Het is dus van belang dat de regio laat zien wat de concrete resultaten zijn. Want wij zijn de regio!’*

REFLEXEN RICHTING DE REGIO

Er lijkt brede consensus dat de regio de schaal en het speelveld van de toekomst is. Grote maatschappelijke uitdagingen, ingewikkelde uitvoeringsvraagstukken en efficiencylagen kunnen allemaal in de regio worden gerealiseerd. Tegelijkertijd is er een hoge mate van desinteresse én beperkte kennis van de regionale samenwerkingen waarin gemeenten participeren. Eén van de mensen die we spraken voor deze longread maakte de vergelijking met de Europese Unie, waarbij Brussel makkelijk de schuld krijgt van beslissingen die nationale regeringen zelf in Brussel hebben genomen. Eenzelfde reflex zien we soms ook in de regio, waarbij de verantwoordelijkheid wordt doorgeschoven naar ‘de regio’ terwijl het toch echt de eigen bestuurders zijn die aan tafel zitten. Er wordt ook vergeten dat de gemeenten zelf de regio zijn. Een raadslid uitte zorgen over dat regionale samenwerkingen (in de vorm van gemeenschappelijke regelingen) veelal worden gezien als ‘dienstverleningsovereenkomst’, terwijl de gemeenteraad eigenaar is van die regelingen: *‘Het enige wat de gemeente doet is een taak die de gemeente zelf niet kan uitvoeren in regionaal verband onderbrengen.’*

Hieronder beschrijven we enkele terugkerende reflexen die aan bod zijn gekomen tijdens de gesprekken over de rol van de raadsleden in de regio. Deze reflexen bieden de aanknopingspunten voor de suggesties, die bedoeld zijn om de reflexen te bedwingen.

De regio krijgt de schuld

We benoemden hierboven al de reflex om de regio de schuld te geven van een beleidsbeslissing. Afhankelijk van het soort regionale samenwerking ben je ‘tot elkaar veroordeeld’ of vrijwillig een samenwerking aangegaan.

In ieder geval ben je bij elke vergadering zelf bij de beslissingen die genomen worden. Soms is dat bij meerderheid van stemmen waarbij je terecht kunt stellen ergens tegen te zijn geweest, maar vaak is er ook unanimititeit nodig.

Raadsleden geven aan dat het wel lastig is om in samenwerkingen met verschillende gemeenteraden invloed uit te oefenen, omdat je afhankelijk bent van de meerderheid. *‘Je schopt dan een heel proces in de war.*

Vervolgens moet jouw wijziging nog langs alle andere gemeenten, die daar iets van moeten vinden.’ Het helpt de discussie echter niet verder als er geen

verantwoordelijkheid wordt genomen voor eigen besluiten. Transparantie over wat besloten is, en waarom, helpt de raad bij het controleren van het college en het grip krijgen op regionale samenwerking. In veel gesprekken

werd opgemerkt dat, wanneer raadsleden beter geïnformeerd zijn over de gang van zaken in de regio, het de processen rondom regionale besluitvorming ten goede komt. *‘Je kunt ergens pas een goed oordeel*

over hebben als je inhoudelijk weet waar je over praat.’ Dit legt een verantwoordelijkheid bij betrokken bestuurders én experts om dilemma’s beter uit te leggen.

Regio is te veel van de bestuurder

De gemeenteraad geeft het bestuur kaders mee voor hun werk in de regio, maar kan de bestuurders niet helemaal inkaderen. Dan hebben ze namelijk geen onderhandelingsruimte meer in de regio. Tegelijkertijd zorgt het voor een beperkt zicht en magere invloed van de raad op de inzet van de bestuurder en het compromis dat eruit rolt. Dit kan de cultuur van wantrouwen die soms in gemeenteraden aanwezig is, versterken. Niet de hele lokale inzet halen lijkt onvermijdelijk om samenwerking tot stand te brengen, maar het zou goed zijn te zoeken naar mogelijkheden voor meer transparantie. Zodat duidelijk is wat er bereikt is en met welk doel. Je kunt als gemeente niet altijd krijgen wat je wilt in regionale samenwerking, maar je wilt wel weten wat je krijgt én waarom. Het gebrek aan gestructureerde, tijdige informatievoorziening maakt dat de regio ook van de bestuurder lijkt (en blijft); het is immers voor raadsleden regelmatig onduidelijk hoe besluiten tot stand zijn gekomen, totdat ze ter goedkeuring in de vergadering komen.

“JE KUNT ERGENS
PAS EEN GOED
OORDEEL OVER
HEBBEN ALS JE
INHOUDELIJK
WEET WAAR JE
OVER PRAAT.”

Instrumenten worden weinig gebruikt

Er wordt al lang nagedacht over hoe je regionale samenwerking meer democratisch kunt organiseren. Het democratisch tekort wordt te pas en te onpas benoemd maar dat gaat voorbij aan alle instrumenten die er reeds zijn. Strategen, griffiers, bestuurders en ook raadsleden geven aan dat er in de praktijk bijzonder weinig instrumenten worden gebruikt door de raad. Dit wordt bevestigd door het onderzoek van de NVvR (2021).

Het meest gebruikte instrument is de zienswijzeprocedure. Een college kan de zienswijze op de regio agenderen en de raad kan een afwijkende zienswijze formuleren. In de praktijk blijkt het lastig op deze manier de regio op andere gedachten te brengen; de zienswijzen komen vaak laat in de beleidscyclus, namelijk als er geld voor uitvoering nodig is. Zienswijzen worden vaak als ‘mosterd na de maaltijd’ ervaren. Dat verschilt wel per samenwerkingsverband. Er zijn inmiddels een aantal regionale samenwerkingsverbanden die het belang van informatievoorziening en het betrekken van de raad hebben opgepakt. In die gevallen worden de zienswijzen verzameld en wordt er teruggekoppeld wat er mee is gedaan.

Een van de voornaamste instrumenten voor de raad is haar agenderingsrecht. Ze gaat over haar eigen agenda. Zaken die raadsleden belangrijk vinden, kunnen op de agenda worden gezet en vervolgens in raadsvergaderingen worden behandeld. De regio aandacht geven kan dus simpelweg door haar te agenderen.

Daarnaast is één van de belangrijkste instrumenten voor raadsleden eenvoudigweg vragen stellen. ‘Vragen en doorvragen’, zo werd in een interview genoemd. *‘Elke regionale samenwerking vergadert 4, 6 of 8 wekelijks. Als portefeuillehouders dan stevast niets te melden hebben bij het kopje regionale samenwerkingen, dan vraag ik zoiets als: ‘er was toch een vergadering vorige week?’*

SUGGESTIES VOOR GEMEENTERAADSLEDEN

In deze longread hebben we uiteengezet hoe het Brabantse regionale landschap eruit ziet en wat dat voor raadsleden betekent. Raadsleden hebben weinig tijd, en het ontbreekt aan capaciteit om door te dringen tot de regionale lappendeken. Lokale, meer concrete zaken en de politieke waan van de dag domineren de agenda. De grip op de regio lijkt daarmee soms ver weg.

“VRAGEN EN DOORVRAGEN.”

Aan de andere kant hebben we gezien dat raadsleden weinig gebruik maken van de instrumenten die hen voorhanden zijn. Er worden relatief weinig vragen gesteld, de griffier wordt niet altijd ingeschakeld voor vragen en het agenderingsrecht wordt niet tot nauwelijks gebruikt voor regionale vraagstukken. Tekenend hiervoor was de reactie van een raadslid tijdens één van onze gesprekken: *‘Ik zit nu ook allemaal dingen te bedenken die ik eigenlijk ook wel had kunnen inbrengen in de gemeenteraad.’*

Op basis van onze deskresearch, cijfermatige gegevens en gesprekken komen we tot de volgende suggesties voor gemeenteraadsleden die in 2022 aan de slag gaan met lokale én regionale thema’s:

01.

STEL VRAGEN

Portefeuillehouders komen minstens 4 maal per jaar in hun regionale samenwerkingen bij elkaar. Vragen over voortgang, knelpunten en bevindingen zijn dus relevant. Als er steevast terugkoppeling uitblijft bij het agendapunt ‘regionale samenwerkingen’, is het dus van belang dat je als raadslid vraagt naar de voortgang. Dat wil niet zeggen dat een raadslid volledig op de hoogte moet zijn van het reilen en zeilen van de regio, maar dat actualiteiten en vergadermomenten op het netvlies moeten staan.

02.

BRENG JE GRIFFIER IN POSITIE

Stel vragen aan je portefeuillehouders, maar stel ze ook aan je griffier. De griffier kan je desgewenst op de hoogte houden van een aantal zaken in de regio, of informeren over beïnvloedingsmogelijkheden. *‘Maar raadsleden kunnen ook eisen om meer aan de voorkant te zitten. Dan wordt wel een werkdruk bij de griffier voorzien, maar de raad gaat ook over de capaciteit bij de griffier.’*

03.

WEES VROEGTIJDIG ACTIEF

Evenals de Tweede Kamer kan de gemeenteraad het gevoel krijgen dat ze uiteindelijk alleen nog mag tekenen bij het kruisje. Dat is in dit geval vaak in de vorm van het geven van een zienswijze op een besluit of begroting. De echte discussie heeft dan al plaatsgevonden en er is geen of weinig ruimte om nog iets te veranderen aan dat wat voor ligt. Vroegtijdig beïnvloeden van besluitvorming is vele malen effectiever dan achteraf proberen nog wijzigingen door te voeren. Raadsleden die vroegtijdig actief zijn op een dossier in de regio kunnen meer invloed uitoefenen op de richting van een beleidsthema. Dat vereist echter wel dat zij ervan op de hoogte zijn dat iets gaat spelen én dat ze in staat zijn daar invloed op uit te oefenen.

Daarnaast geven verschillende raadsleden aan dat ze geholpen zijn met contact met andere raadsleden in de regio. Voor raadsleden die acteren vanuit landelijke partijen is dit al gebruikelijk. Met een toenemend aantal lokale partijen is het goed om na te denken hoe dit raadsbreed georganiseerd kan worden.

04.

WIJS EEN 'RAPPORTEUR' AAN

Naar analogie van de adoptiegemeenten in Noordoost Brabant, kan de gemeenteraad een rapporteur instellen op een dossier. Dit is een lid van de raad dat een voorstel van de regio inhoudelijk behandelt en voorbereid zodat de raad er een goede discussie over kan voeren. Op die manier zou in de gemeenteraden de last van de vele regionale samenwerkingen kunnen worden gedeeld én toch grip worden gehouden op die samenwerkingen.

05.

PRIORITEREN

Het is niet mogelijk om op dezelfde vlieghoogte te zijn voor alle regionale samenwerkingsverbanden. Sterker nog, dat is ook helemaal niet nodig. Voor sommige uitvoerende samenwerkingsverbanden is de begrotingscontrole afdoende. Juist de beleidsrijke regionale samenwerkingen vragen om aandacht van raadsleden. De besluiten die er worden voorbereid en genomen hebben vaak een wezenlijk impact op de toekomst van de gemeente. Door te prioriteren voorkom je dat je verdwaalt in landschap van regionale samenwerkingsverbanden, en houd je grip op de samenwerkingsverbanden die daarom vragen.

Geen wondermiddel

Geen van de bovenstaande suggesties biedt een panklare oplossing of werkt als wondermiddel in regionale samenwerking. Grip krijgen op regionale samenwerkingen betekent dat alle suggesties in meer of mindere mate aan bod moeten komen. Dat zal per gemeenteraad verschillen, omdat er wellicht al stappen zijn gezet of een bepaalde suggestie effectiever blijkt dan de andere. De suggesties bieden in samenspel een manier om de strengen van de regionale lappendeken te ontwaren. Een moment van reflectie om te voorkomen dat reflexen de overhand krijgen.

BRONNEN

- 1 Niet alleen in Brabant zo liet NRC op 18 februari 2022 zien <https://www.nrc.nl/nieuws/2022/02/18/wat-heet-ijsselstein-nog-te-zeggen-over-ijsselstein-macht-van-de-kiezer-wordt-in-gemeenten-steeds-kleiner-a4090588>
- 2 Boogers, M. J. G. J. A., & Reussing, R. (2019). Decentralisatie, schaalvergroting en lokale democratie. *Bestuurswetenschappen*, 2, 22-46. Boogers, M. J. G. J. A., Schaap, L., Karsten, N., & Van den Munckhof, E. D. (2008). Decentralisatie als opgave: Een evaluatie van het decentralisatiebeleid van de Rijksoverheid (1993-2008).
- 3 Zie ook [Raad voor Openbaar Bestuur \(ROB\) 2021](#)
- 4 [Nederlandse Vereniging voor Raadsleden \(2021\)](#)
- 5 Raad voor Openbaar Bestuur (2021). Adviesrapport Droomland of niemandsland? Uitgangspunten voor het besturen van regio's. Den Haag.
- 6 Berg, C. van de & Kok, A. (2021) Regionaal maatschappelijk onbehagen. Naar een rechtsstatelijk antwoord op perifere ressentiment. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen
- 7 Zie bijvoorbeeld [Zeven zonden-Verdriet](#)
- 8 [Nederlandse Vereniging voor Raadsleden \(2021\)](#)
- 9 Deze longread is gebaseerd op het onderzoek [Raadsleden in de regio: een verkenning in Brabant](#)
- 10 F. Theissen, J. Westerbeek, T. Pham, S. Stikvoort, A. Duursma en D. van Groen (2020). Inventarisatie regionale samenwerkingsverbanden decentrale overheden 2020. F. Theissen, J. Westerbeek, T. Pham, S. Stikvoort, A. Duursma en D. van Groen (2017). Inventarisatie regionale samenwerkingsverbanden decentrale overheden 2017.
- 11 Doordat voor het merendeel van de informele samenwerkingsverbanden geen publicatie of register plicht bestaat, is deze groep samenwerkingsverbanden moeilijker te inventariseren. Deze samenwerkingen zullen gezien hun aard nooit volledig in beeld te brengen zijn. Zie voor meer toelichting de bijlage *Onderzoeksverantwoording en interpretatie data* in Theissen et al. 2020.
- 12 Boogers, M. J. G. J. A., & Reussing, R. (2019). Decentralisatie, schaalvergroting en lokale democratie. *Bestuurswetenschappen*, 2, 22-46.
- 13 Nederlandse Vereniging voor Raadsleden (2021) Raad & Regionale samenwerking. Den Haag.

COLOFON

Tekst: Jos van den Broek en Piera Fehres, BrabantKennis & Marijn van Asseldonk, Mariëlle Blanken en Mirjam Smulders, Het PON & Telos

Ontwerp en opmaak: maan identity, design, content.

Deze longread is een samenwerking tussen BrabantKennis en Het PON & Telos. BrabantKennis verbindt kennis, stelt vragen en zoekt antwoorden om een beter beeld van Brabant te krijgen. Niet door enkel naar het hier en nu te kijken, maar juist door onze blik te verbreden. Zo leren we samen Brabant steeds een beetje beter begrijpen.

Vind ons op www.brabantkennis.nl of volg ons op Twitter, Facebook, LinkedIn en Youtube (@BrabantKennis).

© BrabantKennis, 2022

